

**JAARREDE VAN DE PRESIDENT VAN DE REPUBLIEK SURINAME ZIJNE EXCELLENTIE D. D.
BOUTERSE**

HOUDENDE EEN UITEENZETTING VAN HET DOOR DE REGERING TE VOEREN BELEID IN 2018 EN DE REDE BIJ DE INDIENING VAN DE ONTWERP-BEGROTINGEN VOOR HET DIENSTJAAR 2018 UITSPROKEN DOOR ZIJNE EXCELLENTIE DESIRÉ DELANO BOUTERSE IN DE NATIONALE ASSEMBLEE OP VRIJDAG 29 SEPTEMBER 2017

Mevrouw de Voorzitter,

Op 26 september 1884 werd de vrijheidsstrijder Janey Tetary, slechts 28 jaar oud, in opdracht van Barnet Lyon, agent-generaal in de kolonie Suriname, van korte afstand doodgeschoten. Zij werd in het achterhoofd geschoten, toen zij in Commewijne, op de plantage Zorg en Hoop, met contractarbeiders een massale doch vreedzame betoging leidde voor stopzetting van uitbuiting, voor betere levens- en werkomstandigheden en voor rechtvaardigheid en menswaardigheid. Deze misdaad is langer dan 130 jaar verzwegen voor generaties daarna. Bovendien hebben de koloniale machthebbers deze misdaad en alles eromheen vervalst vastgelegd. Een grove vorm van geschiedvervalsing!

Mevrouw de Voorzitter,

Geschiedvervalsing kan en mag geen eeuwig leven hebben. Wij Surinamers hebben met het oog op onze volledige emancipatie nu meer dan ooit behoefte aan authentieke geschiedschrijving. Het ware verhaal van het onmenselijke van het systeem van slavernij- en contractarbeiders – het systeem van uitbuiting, onderdrukking, ontmenselijking en dus van vernietiging van de eigen identiteit van de onderdrukten – mag niet onbekend zijn en blijven. Wij Surinamers hebben recht op de waarheid van onze geschiedenis!

Wij zijn ervan overtuigd, Mevrouw de Voorzitter, dat wij met de waarheid van het ontstaan van ons huidig vreedzaam en vredig Suriname, dat wij met respect voor elkaar, het koloniale systeem kunnen ontmaskeren en ontluisteren als iets onmenselijks dat nimmer gericht is geweest op het scheppen van eenheid, van waardigheid en van ontwikkeling voor ons volk. Het

is dan ook een mijlpaal in ons proces van volledige dekolonisatie, in het bijzonder van de dekolonisatie van ons denken, van onze “mind”, dat op 16 september jl. het beeld van Barnet Lyon is weggehaald van de ereplaats naast het Presidentieel Paleis. Het beeld van Barnet Lyon heeft, Mevrouw de Voorzitter, ten onrechte vanaf 1908 deze ereplaats bezet gehouden met de kennelijke bedoeling hiermee oneerbare en vervalste signalen aan onze bevolking te geven. Met de verwijdering van dit beeld wordt ook de strijd voortgezet tegen sociale en economische onrechtvaardigheid, tegen onderdrukking en uitbuiting in Suriname. Deze strijd voor volledige dekolonisatie gaat voort.

Eindelijk en zeer terecht, ter definitieve correctie van de valse geschiedvoorstelling van zaken door de koloniale machthebbers, is thans ere betuigd aan een van onze grote strijders tegen onderdrukking en voor de waardigheid van de Surinaamse mens: op deze ereplaats staat thans het standbeeld van een onzer helden Janey Tetary.

Het verwijderen van het borstbeeld van Barnet Lyon door deze generatie, geeft aan dat zij visie, durf en daadkracht heeft om zaken van onze voorouders, van onze helden en heldinnen, in het juiste perspectief te plaatsen. Het zijn de inheemsen, slaven en de contractarbeiders geweest die Surinamers zijn geworden. Zij hebben bloed, zweet en tranen vergoten ter ontwikkeling van dit land en dit moeten de generaties na ons weten.

Dank ook aan de Culturele Unie Suriname (CUS) en overige Organisaties die onderzoek hebben gedaan naar deze geschiedenis en die alle inzet hebben getoond om dit belangrijke stuk geschiedenis in het reine te brengen en te vereeuwigen met dit standbeeld.

Mijn felicitaties, via u Mevrouw de Voorzitter, hiermee aan het hele Surinaamse volk: de ware geschiedenis zal ons steeds verder verenigen in eenheid. Ook mijn felicitaties aan u en uw geacht College, Mevrouw de Voorzitter.

Mevrouw de Voorzitter,

Ik vind het op zijn plaats om bij deze Jaarrede De Nationale Assemblee te feliciteren met het aannemen van de Anti-Corruptie Wet op 30 augustus 2017. Het heeft vele Regeringen nodig gehad voordat, na zo een vijftien jaar — vanaf 2002 — uiteindelijk deze wet is aangenomen.

Mevrouw de Voorzitter,

Corruptie is geen vinding van Suriname; corruptie vindt van oudsher — hoezeer zij altijd al moreel alsook justitieel overal verboden is — in de hele wereld plaats. Ook in ons land is corruptie er altijd geweest, ondanks dat het bij wet altijd verboden is. Wat wij evenwel zien, is, dat corruptie in ons land, zeker de laatste vijftig à zestig jaar, steeds meer een onderdeel lijkt te zijn geworden van een soort 'cultuur'.

Velen, de goede niet te na gesproken, gelukkig (!)—, delen in deze 'cultuur', die zich manifesteert in alle maatschappelijke lagen, in alle etniciteiten en in alle geloofsovertuigingen, voortwoekerende tot zelfs naar de loketambtenaar, de bode, de conciërge, de wachter. Wij zien corruptie in het bestuur van het land, maar niet minder in het bedrijfsleven, in de vakbeweging, bij religieuze gemeenten, in het coöperatiewezen, bij particuliere sociaal-medische en educatieve hulpverleningsstichtingen, bij sportorganisaties. En zo kunnen wij doorgaan.

Mevrouw de Voorzitter,

Deze Anti-Corruptie Wet is zeker een stap in de goede richting, maar zij is niet zo oppermachtig, dat door middel hiervan alles direct en voor altijd in de kiem gesmoord zal worden. Dat zou een utopie zijn! De wet is sterk gericht op preventie, evenwel dient deze wet te worden ondersteund door andere wetsproducten, zoals wet op de jaarrekening.

Het blijft naast de wetgeving een bijzondere taak van ons allen als samenleving, Mevrouw de Voorzitter, om samen als gemeenschap op te trekken om overal de corruptie te bestrijden en deze vooral door mentaliteitsombuiging te voorkomen door onderwijs, opvoeding, vorming, training, voorlichting enzovoorts.

Mevrouw de Voorzitter,

Na stil te hebben gestaan bij de Anti-corruptie Wet, hoe kan het trouwens anders, vervolg ik mijn rede, Mevrouw de Voorzitter, met het nadrukkelijk aangeven dat de Regering er alles aan zal doen om de realisatiegraad van het Ontwikkelingsplan, van de Jaarplannen en van de Jaarbegrotingen significant te verhogen.

Met betrekking tot de stand van onze huidige economische conjunctuur, Mevrouw de Voorzitter, mag ik u aangeven dat het ergste voorbij is en dat positieve signalen zich reeds aftekenen. Echter, het is vooral juist om te zeggen dat het ons aller verantwoordelijkheid is om

aanpassingen te plegen die nodig zijn om onze economie duurzaam voort te stuwen en het leefklimaat gezond en steeds aangener te maken. Kortom, de Regering kan het niet alleen.

Wij zijn door een diep dal gegaan, met een economische contractie van 10% en een hoge inflatie. In 2016 werd niet langer met het Internationaal Monetair Fonds (IMF) in zee gegaan vanwege fundamentele verschillen over de aanpak van de crisis en de energietarieven.

Velen dachten dat zonder het IMF wij het niet zouden redden. Ook was er onbegrip voor het lenen van geld bij andere multilaterale instellingen en bij onze bilaterale externe partners. Echter, er was voor de Regering geen andere keus. Een terugblik leert ons, dat het goed is geweest dat de Regering niet alles wat het IMF voorstelde onverkort in de praktijk heeft gebracht.

Ondanks dit zware weer waarin het land terecht is gekomen, heeft de Regering wel degelijk succes geboekt op essentiële gebieden. In het beleid is gewerkt met macro-economische prioriteiten, oplossen van knelpunten die zich in de realiteit voordeden en voorts met de sociale vraagstukken die fundamenteel zijn en niet van het ene op het andere moment kunnen worden opgelost.

Ik noem in willekeurige volgorde enkele acties die door de Regering met redelijk succes zijn ondernomen:

1. Het intomen van het overheidstekort.
2. De opbouw van de monetaire reserves en de inflatiebeteugeling.
3. Het geven van sociale verlichting aan grote delen van de samenleving.
4. Het gerealiseerd hebben van diverse langverwachte wettelijke regelingen, zoals de Anti-corruptiewet, Wet op de Jaarrekening, de Arbeidswetten, de Dierenbeschermingswet en de Wet op het Elektronisch Rechtsverkeer.
5. De vergroting van de transparantie van de Overheid, wat zich onder andere heeft geuit in de hoeveelheid informatie die door de Regering aan DNA is verstrekt over diverse zaken met betrekking tot de stand van de economie en de Staatsfinanciën.
6. Het bij wet uitbreiden van het grondgebied van Suriname in zee, waardoor meer economische mogelijkheden voor ons land zijn ontstaan.
7. De goedkeuring van de Wet op het Spaar- en Stabilisatiefonds, waardoor voorwaarden zijn geschapen om de veerkracht van de economie te versterken.

De Regering zal in de rest van haar zittingsperiode de samenwerking met de functionele groepen voortzetten.

Mevrouw de Voorzitter,

In de afgelopen weken hebben wij over twee grote meevallers voor onze economie en onze samenleving mogen vernemen. Deze meevallers zijn goed en breed uitgemeten in de nationale en de internationale pers. Het gaat hier om de recente grote vondst van goud en de bevestiging van het voorkomen van enorme voorraden aardolie in het Guyana-Suriname-bekken.

Eerst kwam het nieuws over de enorme voorraden aardolie in het Suriname-Guyana bekken, dus in zee voor de kust van Suriname en Guyana. Het Guyana-Suriname bekken, als het tweede meest prospectieve offshore olie-bekken in de wereld, kwam internationaal in de spotlight te staan door een publicatie van de *US Geological Survey*, de Amerikaanse Geologische Dienst. Het blijkt dat het hier gaat om 13,6 miljard *barrels* olie aan voorraden, diep in zee. Dit bekken staat hierdoor als nummer twee in de wereld, wat betreft de hoeveelheid nog onontgonnen olievoorraden. Bovendien wordt geschat dat er 32 triljoen kubieke meter aan gasvoorraden is. Het zwarte goud, de aardolie, ligt al in de belangstelling van de internationale zakenwereld en men volgt het geheel in ons land met argusogen, wachtende op de eerste olievondsten. Alles wijst erop dat het Suriname-Guyana bekken de volgende trekpleister zal zijn voor het exploiteren van *offshore* olie.

De Regering bereidt zich er dan ook op voor om bij de verwachtbare commerciële olievondst in Surinaamse wateren, haar werkarm in deze, met name de Staatsolie Maatschappij NV, als volwaardige partner van internationale oliebedrijven te doen participeren en het Surinaamse belang hierbij hoog in haar vaandel te houden.

Even opzienbarend, Mevrouw de Voorzitter, is de enorme goudvondst van circa 44.000 kilogram, ongeveer 1,5 miljoen *Troy ounces*, met een waarde van circa 2.3 miljard USD op basis van USD 1.500,- per *Troy ounce*. Hierop is IAMGOLD al bij de eerste boringsonderzoeken in ons land, en wel in Klein Saramacca, gestuit. Deze resultaten overtreffen de stoutste verwachtingen. En het bijzondere van dit alles is, dat deze eerste boring reeds aangeeft dat er nog veel meer goud is in dit gebied. Dit is bovendien het gebied waarover Suriname een veelbelovende samenwerkingsovereenkomst heeft getekend met de *multinational* IAMGOLD. Hierbij is overeengekomen dat Suriname met 30 procent participeert in deze overeenkomst, dat wil zeggen dat van al het goud dat in de komende jaren in dit gebied geproduceerd wordt,

30% rechtstreeks aan Suriname toebehoort. Met deze vondst alleen al zal IAMGOLD nog tot het jaar 2030 kunnen doormijnen. Bovendien tegen lagere kosten en dus met meer winst. Zestig procent van dit goudgebied bestaat uit zacht gesteente, waardoor het mijnen makkelijker, sneller en goedkoper is. Dit is van groot belang voor de werkgelegenheid in ons land. Het vergroot en intensificeert eveneens de activiteiten van de toeleveringsbedrijven van ons land. Dit alles valt gunstig uit voor de economie, waardoor ons volk er ook wél bij zal varen.

Toen dit nieuws rond de eerste week van september bekend werd, was Suriname op de internationale beurzenmarkt gedurende 24 uur *hot item*. Een zeer bijzondere situatie. De internationale zakenwereld werd wakker geschud door deze goudvondst in Suriname en de animo van de investeringswereld om in Suriname te investeren groeit sindsdien zienderogen. Wij moeten met een daadkrachtige investeringsorganisatie deze groei van investeringsbelangstelling voor ons land gaan oogsten.

Mevrouw de Voorzitter,

Het is een grote vooruitgang geweest voor Suriname om als Staat aandelen te kopen in buitenlandse maatschappijen, die onze natuurlijke rijkdommen komen exploiteren, zoals recent in de multinationals IAMGOLD en in NEWMONT. Het is logisch dat zulks gebeurt om het financieel-economische voordeel dat hiermee behaald wordt voor het Surinaamse volk, nu onze natuurlijke rijkdommen eigendom zijn van het volk van Suriname. Wij zullen voort moeten gaan, Mevrouw de Voorzitter, met het verwerven van een steeds groter aandeel in deze buitenlandse maatschappijen, naarmate wij meer kapitaal, kennis en kunde in tijd verwerven om deze exploitaties zelf ter hand te kunnen nemen, ten voordele van ons volk. Het is daarom ook een opvallende verworvenheid, dat onze Staatsolie Maatschappij reeds vanaf haar oprichting in december 1980, volledig eigendom is van de Staat Suriname, een positie die wij niet uit handen zullen moeten geven. Vooral nu de astronomische vondsten voor goud en de bevestiging van grote olie-voorkomens in het Guyana-Suriname-bekken vrijwel zeker zijn en voor komende decennia dienstbaar gemaakt zullen worden aan ons volk. Het volk zal door deze grootschalige en langdurige voordelen voor zijn ontwikkeling, - welke voordelen al zichtbaar kunnen worden op voorzienbare tijd na nu -, kunnen rekenen op duurzame welvaart en welzijn.

Mevrouw de Voorzitter,

Onze nationale inkomsten zien er alleen al door deze grote goudvondsten en de bevestiging van grote olie-voorkomens in zee, voor de komende decennia, relatief gunstig uit. Dit geeft

echter nog niet de noodzakelijke weerbaarheid aan onze economie en de nodige bescherming tegen het risico van crises.

Wij zullen als volk samen dus moeten blijven werken aan het verder weerbaar maken van onze economie. Slechts blijven leunen op de niet hernieuwbare sector, zal ons in een vicieuze cirkel van schommelende inkomsten gevangen houden. De werkelijke oplossing is de verbreding van de basis van de economie en wij weten dat de weg daarnaartoe geen gemakkelijke is.

Tegelijkertijd zullen wij als volk nu al beginnen in te spelen op de kansen die bovengenoemde meevallers met zich meebrengen. Wij zullen daarom moeten werken aan randvoorzieningen. Ons onderwijs bijvoorbeeld zal zich nog meer moeten toespitsen op het continu kunnen leveren van geschoolde arbeidskrachten aan deze sectoren. Onze universiteit zal ook moeten inspelen op de technologische ontwikkeling van deze sectoren door onderzoek en ook op het leveren van topkader.

De Regering zal voor wat de goudsector betreft ook de overeenkomst met NEWMONT verder inhoud geven om door middel van goed overleg te komen tot duidelijke afspraken voor verdere exploratie en exploitatie van geïdentificeerde goudvoorkomens. Voor het dienstjaar 2018 worden de totale *royalty*-afdrachten van NEWMONT en IAMGOLD thans geprojecteerd op ongeveer SRD 390 miljoen op basis van de huidige goudprijs van USD 1300 per *Troy ounce*. De afdrachten van IAMGOLD zijn geprojecteerd op 18 miljoen USD en die van NEWMONT op USD 34 miljoen.

Er zal in het dienstjaar 2018 een Nationaal Delfstoffen Instituut worden opgezet, waarin de huidige Geologische Mijnbouwkundige Dienst (GMD), de Commissie Ordening Goud Sector (OGS) en het Bauxiet Instituut Suriname (BIS) zullen opgaan. In 2017 hebben genoemde instanties hiertoe reeds een implementatieplan gereedgemaakt. De bedoeling is dat alle in Suriname voorkomende mineralen en delfstoffen centraal door het Nationaal Delfstoffen Instituut zullen worden beheerd.

Voor de klein goudmijnbouw zullen de inspanningen erop gericht blijven om de activiteiten van deze sub-sector binnen het formele circuit te brengen. Hiervoor zijn de nodige maatregelen reeds in 2017 uitgezet. Deze maatregelen hadden vooral betrekking op herregistratie binnen de klein mijnbouw, maar waren ook bedoeld om inkomstengenerering (*royalty's* en belastingen) uit deze groep te vergroten. De resultaten van deze maatregelen zijn in 2017 nog niet volledig bereikt. In het dienstjaar 2018 zal daarom het beleid in deze worden voortgezet. Bovendien zal

het beleid nog steeds erop gericht blijven het gebruik van kwik bij de goudwinning volledig uit te bannen door voort te gaan met de introductie en het gebruik van milieuvriendelijke apparatuur en winningsmethoden. In dit verband mogen wij vermelden dat het zogenoemde Minamata Verdrag al ter goedkeuring bij De Nationale Assemblée ligt.

Mevrouw de Voorzitter,

Het Staatsmijnbouwbedrijf NV Grassalco krijgt in het dienstjaar 2018 meer mogelijkheden aangeboden om haar activiteiten op het gebied van exploratie en exploitatie uit te breiden. Zij, Grassalco NV, zal hierdoor meer perspectieven krijgen op rendement en groei. Daartoe zullen de strategische doelen van het bedrijf afgestemd worden op de nieuwe nationale aanpak van de ontwikkeling van de mijnbouwsector in Suriname. Grassalco zal in deze nieuwe aanpak een sleutelrol vervullen in de exploratie en de exploitatie door toekomstige multinationals, die in Suriname in de bauxietindustrie zullen investeren.

Grassalco NV is in 2013 gestart met de productie van steenslag dat als 'afval' materiaal vrijkomt bij mijnactiviteiten van erts door *Rosebel Mines NV*. In 2018 zal de steenslagproductie verhoogd worden tot 250.000 kubieke meter. Grassalco gebruikt tot nu toe steenslag voor infrastructurele werken op de lokale markt. In het dienstjaar 2018 zal zij de focus meer richten op export hiervan naar landen in de regio. In dit dienstjaar blijft Grassalco doorgaan met activiteiten op het gebied van exploratie en/of exploitatie van goud, natuursteen, zand, kaolien en bauxiet.

Mevrouw de Voorzitter,

Met betrekking tot het overleg met Alcoa/Suralco, ter afwikkeling van haar activiteiten in Oost Suriname, over zijn de onderhandelingsteams in de fase van overleg inzake de formulering van een hoofdovereenkomst ter definitieve beëindiging van de Brokopondo Overeenkomst ultimo december 2019.

Ook zullen specifieke zaken in aparte overeenkomsten worden vastgelegd. Met name worden over energiekwesties waaronder overname van de Afobakka waterkrachtcentrale, nadere afspraken over stroomlevering tussen partijen en milieu-overeenkomsten voor de opruiming van milieuschadelijk afval en de rehabilitatie vanuit gemijnde gebieden. Ik kan u verder mededelen dat voor wat betreft de Paranam faciliteit inclusief haven, eerst de *environmental cleanup* conform de overeenkomsten terzake, zal worden gepleegd door de Suralco.

Met betrekking tot de ontwikkeling van onze bauxietvoorraden in het Bakhuisgebied in West Suriname, zal eveneens een conceptovereenkomst worden aangeboden aan uw geacht College. Het is ons voornemen, Mevrouw de Voorzitter, om de onderhandelingen met de Alcoa uiterlijk december 2017 af te ronden en de overeengekomen conceptovereenkomsten aan uw College ter goedkeuring aan te bieden.

Mevrouw de Voorzitter,

In 2018 zal de ontwikkeling van een energieprofiel voor alle districten, dorpen en woongemeenschappen in het binnenland van Suriname worden afgerond. In het binnenland van Suriname zal in een aantal dorpen, waaronder het dorp Godo Olo, een pilotproject met *solar* energie worden opgestart. De opzet van de noodzakelijke infrastructuur hiertoe zal in 2018 plaatsvinden.

Solar parken zullen resulteren in reductie van het gebruik van fossiele brandstoffen en daardoor ook resulteren in de toename van opwekking van duurzame energie en reductie van CO₂ uitstoot. De flankerende regelgeving voor aansluiting op het EBS-netwerk van individuele *solar*-panelen van gebruikers volgens de aangenomen Elektrificatie Wet 2016, is in afrondende fase.

Mevrouw de Voorzitter,

Het beleid van de Regering is er steeds op gericht geweest om, in het belang van een gezonde ontwikkeling van de gemeenschap, de beschikbaarheid van goed, gezond en betaalbaar drinkwater veilig te stellen.

Leidraad voor het drinkwaterbeleid, Mevrouw de Voorzitter, is de verdere verwezenlijking van de aanbevelingen zoals vervat in het *Suriname Water Supply Masterplan 2011 – 2024*. Hiertoe zullen in 2018 nieuwe bronnen worden aangeboord en zal het waterleidingnet verder worden uitgebreid om zodoende de drinkwatervoorziening voor onder meer Paramaribo en het district Wanica te garanderen. Ook zal de vervanging en uitbreiding van het waterleidingnet in de districten Marowijne, Commewijne, Saramacca, Nickerie en Para worden gecontinueerd. Drinkwatervoorziening in de kustvlakte zal de productiecapaciteit verhogen met ca. 11.000 kubieke meter per uur om de toenemende behoefte tot en met 2024 te kunnen dekken. Wat betreft Commewijne heeft gisteren de ondertekening plaatsgevonden van de overeenkomst met de Belgische drinkwatermaatschappij De Watergroep om te *La Liberte* een station voor de zuivering van oppervlaktewater te bouwen met een productiecapaciteit van 500 kubieke meter

per uur. Tezamen met de bestaande zuivering te Meerzorg zal dan grotendeels worden voorzien in de drinkwaterbehoefte van het district Commewijne.

De gebieden aan de rechteroever van de Commewijne zullen in dit kader aparte aandacht krijgen waarbij er naar alternatieve oplossingen gezocht zal worden, mede vanwege de geringe bevolkingsdichtheid en de hoge investeringskosten. Mevrouw de Voorzitter, ook het binnenland wordt niet vergeten. Genoemd kunnen worden de installaties die zijn gebouwd, onder andere te Galibi en Powakka. Wat betreft het district Brokopondo wordt er verder gewerkt aan de verbinding van de drinkwatervoorziening in de gebieden Phedra, Tapoeripa, alsook in het district Para, te weten Pikin Saron. De vervanging en uitbreiding van het waterleidingnet in de districten Marowijne, Saramacca, Coronie, Nickerie en Para worden gecontinueerd.

Uiteraard werkt de Regering eraan om nog binnen de komende maanden de volgende vier wetsontwerpen voor goedkeuring aan De Nationale Assemblée aan te bieden:

- het wetsontwerp 'Toezicht Drinkwaterkwaliteit';
- het wetsontwerp 'Grondwaterwet';
- het wetsontwerp 'Grondwaterbeschermingsgebieden';
- het wetsontwerp 'Waterautoriteit Suriname'

Deze vier wetten zullen de eerste stappen zijn naar een betere beheerstructuur van de waterbronnen in Suriname.

In de eerste helft van 2018 zal worden begonnen met de ontwikkeling van een 'Nationaal Water Marketing en Export Strategie' voor Suriname. Deze strategie zal vooral richting moeten helpen geven aan de exportmogelijkheden van ons water naar de regio en elders.

Mevrouw de Voorzitter,

Ter verhoging van de padie-productie zal het pompgemaal van Wageningen worden gerehabiliteerd, waardoor de producenten van Wageningen gegarandeerd zijn van voldoende irrigatiewater en de arealen aan de Nickerierivier en met name aan de rechteroever, ook voldoende water beschikbaar hebben.

In het kader van het *Reverse Linkage* rijstproject met Maleisië zijn onder meer aromatische rijstvariëteiten met succes uitgetest. In het komende seizoen zal een *Farmersfield* school

worden opgezet om de resultaten hiervan met de rijstproducenten te delen. Vermeld kan worden dat voor 2018, 20.000 hectare meer padie ingezaaid zal worden dan in 2017. Wij zullen een inzaai van 65.000 hectare bereiken en dat geeft een productie, uitgaande van een gemiddelde opbrengst van 6,6 ton per hectare, van 430.000 ton rijst, waardoor ook de rijstexporten verder zullen stijgen.

Van de 315 hectare bacoven aanplant, die in 2015 getroffen werd door de Moko ziekte, is intussen door het bacoven bedrijf FAI N.V. 165 hectare herbepplant, terwijl voor 2018 de rest wederom in productie zal worden gebracht. In het kader van diversificatie zal door het bedrijf de productie worden verhoogd met het beplanten van organisch geteelde bacoven op 120 hectare grond, die bestemd zullen zijn voor de Europese markt.

Het Viskeurings Instituut (VKI) zorgt voor toepassing van technologie en dienstverlening in kleine, middelgrote en grote bedrijven ter garantie van voedselzekerheid en voedselveiligheid in de hele voedselketen, niet alleen voor de lokale, maar ook voor de internationale markt. Met de installatie van deze nieuwe keuringsapparatuur, wordt gewerkt aan het terugwinnen van de markt voor gerookte vis. Met deze nieuwe apparatuur, immers, zullen laagwaardige vissoorten omgezet kunnen worden in hoogwaardige producten, met name in gerookte vis, waarvoor zowel nationaal als internationaal, een grote markt bestaat.

Voor de ontwikkeling van duurzame visserij is het erg belangrijk dat haar organisatiegraad wordt verhoogd. Tevens zal verder gewerkt moeten worden aan capaciteitsversterking van de vissers. In dit kader werden, in samenwerking met het *World Wildlife Fund (WWF)*, vijf coöperaties in verschillende districten opgericht. In dit dienstjaar nog zal een overkoepelend orgaan in het leven worden geroepen dat voornamelijk de bevolkingsvissers op nationale-, regionale- en internationale fora zal vertegenwoordigen.

Vermeldenswaard is dat in samenwerking met *National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA)* in de trawl-industrie wordt gewerkt aan voorzieningen in de netten die de bijvangsten significant zullen verminderen. Er zal voorkomen worden dat te jonge vissen worden gevangen, die naderhand erg belangrijk zouden zijn voor de bevolkingsvisserij.

Het Vessel Monitoring Systeem (VMS) dat vanaf 2007 is geïnstalleerd voor de visserij, wordt in dit dienstjaar naar internationale standaarden gemoderniseerd. Het accent van het VMS zal niet slechts liggen op visserijaangelegenheden. Eveneens zal de aandacht gevestigd worden op

staatsveiligheid en *search* en *rescue*. De informatie verkregen uit dit systeem zal niet slechts ten goede komen aan de visserij, maar meer nog aan andere overheidsdiensten, zoals de Kustwacht, de Maritieme Autoriteit Suriname (MAS), de Douane en de Politie.

De verdere verbetering van het VMS zal de visserijdienst beter in staat stellen de visserijgronden effectief te beheren. Door dit effectief beheren van de visserijgronden zal deze natuurlijke hulpbron in staat zijn gebracht een hogere bijdrage te leveren aan ons Bruto Nationaal Product.

Mevrouw de Voorzitter,

Bij de uitgifte van grond zal het beleid van de Regering gericht zijn op stimulering van de economische groei door middel van een doelbewust gronduitgiftebeleid waarin verhoging van de productie, de werkgelegenheid en de export centraal staan.

Dezelfde beleidslijn wordt al gevolgd voor de mineralen-sector en zal dienovereenkomstig ook gelden voor de agrarische sector, de industriële sector, de toerisme sector, enzovoorts, mede ter realisatie van de noodzakelijke en versnelde diversificatie van onze economische basis.

Mevrouw de Voorzitter,

Dat de aanpak van het boedelvraagstuk gecompliceerd is, moge blijken uit het feit dat verschillende Regeringen de bereidheid tot het oplossen hiervan hebben vastgelegd in hun Ontwikkelingsplan, doch nimmer hiertoe in staat zijn geweest. De druk van de huidige economische omstandigheden noopt ons, om een voor de bevordering van de nationale ontwikkeling functionele oplossing te vinden, waardoor uitgestrekte arealen als het ware bevrijd kunnen worden uit hun juridische ketenen en deze geïntegreerd kunnen worden in productieketens voor versnelde economische opbouw. Hiertoe zal in dit dienstjaar gepaste wetgeving ontworpen worden ter voorlegging aan De Nationale Assemblee voor goedkeuring.

Mevrouw de Voorzitter,

Met betrekking tot het grondbeheer is het beleid in 2018 ook gericht op het in kaart brengen en afronden van reeds geïnitieerde verkavelingsprojecten. Hier gaat het om het inhoud geven aan de woonfunctie van grond. De Surinaamse overheid heeft door de jaren heen diverse verkavelingsprojecten voor woningbouw geïnitieerd. Een analyse van de huidige stand van zaken wijst uit, dat deze projecten om diverse redenen niet alle zijn afgerond. Dit is geenszins bevorderlijk voor de bijdrage aan de oplossing van de woningnood, terwijl in deze vaak veel

leed wordt bezorgd aan gegadigden ter verkrijging van voor hen te bouwen woningen. De Regering zal aan de oplossing van dit nijpend probleem prioriteit geven door een versnelde afronding van deze verkavelingsprojecten te bewerkstelligen. Zulks betekent onder meer dat hoge prioriteit gegeven zal moeten worden in deze, aan de ontsluiting van een aantal van de verkavelingsprojecten in kwestie.

De activiteiten m.b.t. Bosbeheer voor dit begrotingsjaar behelzen onder meer:

- Het ontwikkelen van een Nationaal Mangrove Strategisch Plan;
- Het instellen van de Coronie zwamp tot Beschermd Gebied;
- Het efficiënter innen van bosbouwheffingen.

De export van rondhout zal geleidelijk aan afgebouwd worden en tegelijkertijd ontmoedigd worden door het instellen van hogere exportheffingen. Intussen zal de verdere lokale verwerking van hout tot halffabricaten en eindproducten, — hierbij te noemen gezaagd hout, verwerking van hout in de meubelindustrie, verwerking tot houtsnijwerk en tot andere producten —, sterk worden gestimuleerd door houtconcessies bij voorkeur voor deze doelen toe te kennen.

De Regering zal natuurrecreatie en natuurtoerisme verder stimuleren. In dat kader zullen enkele domeingronden hiervoor worden aangewezen, waarvan het Gonggrijpbos als pilotproject zal dienen.

Mevrouw de Voorzitter,

Diversificatie van onze economie is van essentieel belang. Thans wordt gewerkt aan versterking van de lokale pluimveesector. Binnen de pluimveesector worden maatregelen getroffen voor met name het terugdringen van importen en het vergroten van het marktaandeel van lokaal geproduceerde kip tot minstens 60%. Huidige en startende ondernemers in de pluimveesector worden zoveel mogelijk gestimuleerd om hun *business plan* bij het Fonds voor Kleine en Middelgrote ondernemingen (KMO) ter financiering aan te bieden. In samenspraak met de private sector wordt een duidelijk KMO beleid gevoerd en verder ontwikkeld, met aandacht voor de behoeften aan training, begeleiding, marktinformatie en toegang tot financiering.

Mevrouw de Voorzitter,

Een belangrijk project dat moet leiden tot diversificatie van de economie, verhoging van productie en export, is het Paramaribo Industrie Park. Met de *groundbreaking ceremony* van het

Paranam Industrie Park in het nabije vooruitzicht, zal gestalte worden gegeven aan een lang gekoesterde wens voor een eigen Industrie Park, een particulier initiatief, gefaciliteerd door de Overheid.

Mevrouw de Voorzitter,

De toerismesector is een veelbelovende groeisector. In dit dienstjaar zullen de volgende wetsproducten, te weten de Toerisme Raamwet, de Wet Instelling tot de Toerisme Autoriteit en de uitvoeringsbesluiten in concept gereedgemaakt worden om in ijltempo hun weg te vinden naar De Nationale Assemblée.

Mevrouw de Voorzitter,

De landelijke spreiding van Bureaus voor Burgerzaken zal voortgezet worden. Op al deze bureaus zullen nagenoeg alle burger administratieve diensten mogelijk gemaakt worden.

Een belangrijke operatie die in het dienstjaar 2018 zal worden uitgevoerd, is het ter plaatse aanmaken van identiteitskaarten, in zowel de kustvlakte als in het binnenland, voor alle burgers die daarvoor in aanmerking komen.

Op het gebied van bewaring en behoud van historisch belangrijke informatie zal er in dit dienstjaar prioriteit worden gegeven aan het overbrengen van lokale overheidsarchieven naar het Nationaal Archief Suriname. Om Surinamers meer bewust te maken van het belang van historische informatie, zijn er voorlichtingsactiviteiten gepland, waarbij vooral aandacht zal worden gevestigd op de historische archieven die recent uit Nederland zijn overgebracht.

In het jaar 2018 zal verder inhoud worden gegeven aan het bevolkingsbeleid. Dit beleid zal moeten bijdragen aan het realiseren van duurzame doelen op het gebied van reproductieve gezondheid, vruchtbaarheid, migratie, immigratie en bevolkingsspreiding. Met nader verkregen inzichten door regelmatig te verrichten sociaal onderzoek op specifieke gebieden zal verder bijgedragen worden aan het realiseren van onder meer doelen op het gebied van economische productiviteit, onderwijs, milieuzorg, rationeel grondgebruik, gezins-en familielevens.

In het kader van het te voeren immigratiebeleid zal het vreemdelingenbeleid worden aangescherpt, waarbij de vreemdelingenregelgeving stringent zal worden toegepast op alle vreemdelingen. Hierbij zal verdere verscherping van toegangs- en toelatingsvoorwaarden plaatsvinden. Mede gelet op de gezichtspunten met betrekking tot immigratie- c.q.

vreemdelingenbeleid zal het beleid verder worden aangepast met eenduidige processen, procesbeschrijvingen en procedures. Zo zijn met de intrede van VZ-online vanaf 15 oktober 2016 vreemdelingen in staat vanuit elke gewenste locatie een aanvraag elektronisch in te dienen. Bovendien krijgen vreemdelingen die voor 1 juli 2017 legaal Suriname zijn binnengekomen, de gelegenheid om onder aanbidding van hun documenten, middels een verkorte procedure een verblijfsvergunning aan te vragen.

Mevrouw de Voorzitter,

Telesur gaat in 2018 door met de optimalisatie *Long Term Evolution (LTE)* ten behoeve van vast breedband, het project ontsluiting binnenland, de expansie van mobiele telecommunicatiediensten, de uitbreiding van het internationale transmissienetwerk, het nationaal breedband project, *Smart Suriname* en *Safe City*. In 2018 gaat Telesur door met de verbetering van de kwaliteit van de vast breedband dienstverlening. Wat het project Ontsluiting Binnenland betreft, is in de afgelopen periode 2015 – 2017 het grootste deel van het land voorzien van 2G/3G mobiele communicatie en digitale televisie voor STVS en ATV. Voor de periode oktober 2017 tot en met december 2018 is gepland om Zuid-Suriname, te weten Alalapadu en Kwamalasemutu, te voorzien van 3G mobiele communicatie en digitale televisie voor STVS en ATV. Om de kwaliteit van de breedbanddienstverlening te kunnen garanderen is in 2017 gestart met het project: Telesur Nationaal Breedband Project, waarbij alle 60,000 huishoudens, die aangesloten zijn op dit netwerk een significante bandbreedteverbetering zullen ervaren. De standaardbandbreedte zal meer dan verdrievoudigd worden voor alle huishoudens. Dit project vormt de basis voor een *Smart Suriname* en de groei naar *e-Governance* en *e-Commerce* in ons land.

Mevrouw de Voorzitter,

Ter handhaving van de veiligheid in Suriname zal aangevangen worden met een *Safe City* concept dat Telesur aan de overheid zal aanbieden. De diensten hieraan gekoppeld zijn onder andere een video-surveillance-systeem inhoudende een camerasysteem om veiligheidssurveillance uit te kunnen voeren, het opzetten van een monitoringsfaciliteit van waaruit centraal alarmgesprekken behandeld zullen worden en daaraan gekoppeld uitruk-instructies zullen plaatsvinden afhankelijk van het type alarm, bijvoorbeeld, politie-alarm, brandweeralarm en ambulance-alarm.

Bij de garantie van veiligheid ligt het accent van het beleid op preventie. Daartoe worden veiligheidsprojecten uitgevoerd, die zijn gericht op het voorkomen van criminaliteit. Hierbij

kunnen worden genoemd de verschillende voorlichtingsprogramma's uitgevoerd door de afdeling Public Relations van het Korps Politie Suriname (KPS), het uitvoeren van opvallende en onopvallende surveillance, het implementeren van Buurtmanagement, samenwerking met andere regionale diensten en internationale partners.

Mevrouw de Voorzitter,

Met betrekking tot het uitvoeren van haar bijzondere taken zal het Nationaal Leger bijstand verlenen aan het Korps Politie Suriname. In dit kader zal de inzet van manschappen bij gezamenlijke patrouilles van leger en politie in het belang van de interne veiligheid gecontinueerd worden. Het inzetten van manschappen zal een grotere prioriteit genieten om zodoende een aanvaardbaar niveau van interne veiligheid te helpen garanderen.

Het Nationaal Leger zal ook voortgaan de politie te ondersteunen met het terugdringen van de illegale en criminele activiteiten, zoals goudsmokkel, wapenhandel en de exploitatie van en handel in mensen. Op deze wijze zal dit krijgsmachtsdeel zich beijveren om de veiligheid in het achterland te helpen bewerkstelligen.

Ook zullen vaarpatrouilles binnen de territoriale wateren en overige waterwegen van de Republiek Suriname uitgevoerd worden, met als doel het terugdringen, dan wel het elimineren van dreigingen die gericht zijn op haar soevereiniteit.

Ook zullen diverse luchtpatrouilles binnen het luchtruim van de Republiek Suriname, ter verhoging van de Nationale Veiligheid, uitgevoerd worden.

Mevrouw de Voorzitter,

Bij de gezondheidszorg blijft preventie de hoogste prioriteit genieten. De diverse programma's, die hierbinnen vallen en opgenomen zijn op de begroting 2018, zullen gegarandeerd blijven voor de samenleving. Deze zijn onder andere het nationaal immunisatieprogramma, consultatie bureauzorg, aanpak van niet overdraagbare ziekten. Deze aanpak houdt onder andere in het blijven inzetten van dienstverleners om vooruitgang te boeken in: betere controle en behandeling van chronische aandoeningen en het terugdringen van risicofactoren van niet overdraagbare ziekten. Ter ondersteuning van deze doelstellingen en ter bevordering van gemeenschapsparticipatie zullen meer en anders opgeleide gezondheidswerkers ingezet worden onder de verantwoordelijkheid van het BOG.

Voor de regering gelden als hoogste prioriteit de toegankelijkheid van de medische diensten en de beschikbaarheid van essentiële medicijnen. In dit verband wordt gedacht aan de instelling van huisartsenposten:

- Om de bevolking 24uur per dag toegang te verlenen tot het gezondheidszorgsysteem zullen de eerste huisartsenposten per ultimo 1 januari 2018 operationeel gemaakt worden
- In een gestructureerde samenwerking met die werkmensen van de regering (SZF, RGD) zullen alle relevante partners betrokken worden bij de instelling van deze huisartsenposten.
- De huisartsenposten zullen na de reguliere polikliniektijden van de huisartsen van 19:00u tot 07:00u geopend zijn voor alle spoedeisende gevallen in de huisartsengeneeskunde.
- De posten zullen ook functioneren als “triage station” voor het doorsturen van de gecompliceerde gevallen naar de reguliere spoedeisende hulp (SEH).
- Met de instelling van de huisartsenposten zal de spoedeisende hulp van het Academisch Ziekenhuis in belangrijke mate worden ontlast om zich beter te kunnen toeleggen op de gecompliceerde gevallen.

De toenemende problemen in de gezondheidszorg ten gevolge van hart- en vaatziekten, uiten zich het pijnlijkst in het grote aantal personen dat steeds gedialyseerd moet worden. Als deze ontwikkeling zich voortzet, zal het huidige aantal van zeven honderd (700) nierdialysepatiënten in de komende drie tot vier jaren zijn gestegen tot één duizend en drie honderd (1300) patiënten.

Om de problemen met betrekking tot nierdialyse fundamenteel en structureel op te lossen zal het SZF, als werkmensen van de regering, de volgende acties ondernemen :

1. Meer aandacht besteden aan gezonde levensstijl en preventie van nierziekten.
2. In samenwerking met gerenommeerde buitenlandse instituten binnen 12 maanden een state of art dialyse centrum met regionale satellieten opzetten.

Deze instellingen zullen tegen betaalbare en beheersbare kosten de modernste apparatuur en kennis inzetten ten behoeve van de dialysepatiënten in Suriname.

Ten aanzien van de beschikbaarheid van medicijnen het volgende: Naast de Bedrijfs Geneesmiddelen Voorziening Suriname (BGVS) zijn er meer dan tien (10) actieve importeurs. De import van geneesmiddelen in Suriname is sinds 1998 vrijgegeven: elke importeur die

voldoet aan vastgestelde eisen in de wet, mag geneesmiddelen importeren en distribueren. Geneesmiddelen moeten aan specifieke kwaliteitseisen voldoen. De beschikbaarheid van en toegankelijkheid tot dure geneesmiddelen wordt vaker aan de orde gesteld. De Nationale Geneesmiddelen Klapper (NGK) kent enkele dure geneesmiddelen en de Wet Basiszorg Verzekering is duidelijk: die moeten dan vergoed worden door de verzekeraars. Indien er behoefte bestaat aan enkele bijzondere geneesmiddelen voor individuele patiënten, die niet in de NGK voorkomen, dan zijn er hiervoor bijzondere regelingen; de behandelende arts kan hiervoor een aanvraag indienen bij het ministerie van Volksgezondheid, ter verkrijging van toestemming om dergelijke middelen toe te dienen.

Om de beschikbaarheid van medicijnen te garanderen zullen alle werkmensen van de regering worden ingezet. Met in acht neming van wet en regelgeving zullen zodanige maatregelen worden getroffen dat voorkomende perioden van schaarste en/of niet voorradig zijn van medicijnen spoedig tot het verleden gaan behoren.

Mevrouw de Voorzitter,

In het dienstjaar 2018 zullen, met het oog op de gewenste en noodzakelijk geachte kwaliteit en rendement van ons onderwijs, de ingezette herwaarderings- en hervormingsactiviteiten in ons onderwijs krachtig worden voortgezet over het gehele grondgebied. Daarbij zal de Regering, met het oog op doelmatigheid en doeltreffendheid, in dit dienstjaar het accent leggen op een aantal aspecten van fundamentele aard. Fundamenteel, om te voorkomen dat het drama van de slechte schoolprestaties van het afgelopen schooljaar in ons onderwijs zich herhaalt.

1. De Regering zal de onderwijssubsidies op basis van doelmatigheid en doeltreffendheid hervormen en rationaliseren. Daarbij zal uiteraard het nodige overleg plaatsvinden met de besturen van de subsidie-ontvangende instanties. Duidelijk moet worden aan wie, waarom en waarvoor de Regering onderwijssubsidies geeft.
2. Gericht op de verhoging van het onderwijsrendement en de verbetering van de onderwijskwaliteit en het opheffen van het grote verschil in de twee genoemde zaken tussen scholen van de verschillende besturen van het Bijzonder Onderwijs, is de Regering in het najaar van 2017 reeds begonnen stappen te ondernemen om te komen tot een systeem van uniformiteit en objectiviteit van de schoolonderzoeken in relatie tot het landelijk uniform eindexamen per schoolsoort.
3. Voor een betere inrichting van het onderwijs zal in dit dienstjaar aandacht worden besteed aan belangrijke zaken, zoals het incorporeren van het Instituut voor de Opleiding van Leraren (IOL) in de Anton de Kom Universiteit Suriname (AdeKUS), het transformeren van de

Pedagogische Instituten als Instituten voor Middelbaar Beroeps Onderwijs tot Instituten voor Hoger Beroeps Onderwijs en aandacht voor de bijzondere ontwikkelingen van het onderwijs in het district Sipaliwini. Tevens zal extra aandacht worden besteed aan de onderbouw van het basisonderwijs, dus aan het onderwijs aan de kleuters en de leerlingen tot acht (8) jaar. Er wordt zelfs overwogen om juist in deze fase van het basisonderwijs onderwijsgevend met hogere bevoegdheidsgraden in te zetten en zo te zorgen voor een goed fundament bij onze jongsten. Waar, met het oog op dit doel, aanvullende maatregelen en ondersteuning nodig en gewenst zullen zijn, zal de Regering het niet nalaten die maatregelen te treffen en de benodigde ondersteuning te geven.

Momenteel is de bouw gaande van studentenflats op het complex van de Anton de Kom Universiteit van Suriname en in 2018 zal de oplevering plaatsvinden. De LR-Group uit Israël financiert de bouw van de flats en de daarbij behorende faciliteiten. Bij de oplevering van de eerste fase zullen meer dan 300 studenten een onderkomen krijgen. De Regering zal de voorkeur geven aan studenten uit ver afgelegen gebieden, die geen verblijfsmogelijkheden hebben in Paramaribo. Bij de totale oplevering zullen 1500 studenten in de units kunnen verblijven. Het opgeleverde complex zal voorzien zijn van wegen, parkeermogelijkheid, straatverlichting, maar ook van een auditorium en onderzoeksruidten voor de Universiteit.

Mevrouw de Voorzitter,

Het algemeen jeugdbeleid vestigt de aandacht op het recht op participatie in de brede zin van het woord. Dit recht van jongeren komt op bestuurlijk niveau tot uiting via het Nationaal Jeugd Instituut, waar jeugdvertegenwoordigers in staat worden geacht en gebracht, aan hún toebedeelde verantwoordelijkheden te dragen.

Het jeugdbeleid in zijn algemeenheid vereist een integrale aanpak, waarbij samenbundeling tot overkoepelingsstructuren, effectieve samenwerking onderling en eenduidigheid van handelen zal worden bevorderd.

Het jeugdbeleid zal dominant opereren door middel van een buurtgerichte aanpak: er zal intensief met buurtgemeenschappen en hun structuren worden gewerkt.

Het Integraal kinder- en adolescentenbeleid is onderdeel van de *cross-cutting* ontwikkelingsdoelen. In het kader van een integrale uitvoering van het kinder- en adolescentenbeleid zal het accent vooral gelegd worden op het monitoren van de implementatie van de actieprogramma's voor het dienstjaar 2018, zoals aangegeven in het

Ontwikkelingsplan 2017 - 2021. Hierdoor zal zowel de continuïteit van het gevoerde beleid, alsook de progressie in het kader van betere zorg en begeleiding van onze jeugd gegarandeerd zijn.

Onze kinderen hebben vanaf de geboorte recht op optimale ontwikkelingskansen en bescherming. Om dit te kunnen bieden zal naast zorgvuldige monitoring ook een Onderraad Jeugd worden samengesteld, waarin doelen en actieprogramma's voor deze belangrijke doelgroep op elkaar kunnen worden afgestemd waardoor een integrale benadering van de kind- en jeugdproblematiek gerealiseerd kan worden.

Mevrouw de Voorzitter,

Naast de algemene aandacht voor de sport dient de Regering bijzondere beleidsaandacht te besteden aan de topsport in Suriname. De topsport heeft in elk land bij het behalen van internationale resultaten uitzonderlijke diplomatieke betekenis voor dat land en dat geldt ook voor Suriname. Hierdoor zal de aandacht voor Suriname vanuit de wereld in belangrijke mate vergroot worden. Het is mede hierom dat ik thans stilsta bij dit onderdeel van het sportbeleid van de Regering. Waar ik vooral het accent op leg in deze is de financiering van de topsport in Suriname, met de opmerking dat de financiering van het op te richten 'Sportfonds voor Topsport in Suriname' een onderdeel is van het algemeen Regeringsbeleid.

Naast de bijdrage die hier en daar geleverd wordt door de private sector aan de financiering van topsport, waarvoor wij dankbaar zijn, ligt bij de Regering ook een verantwoordelijkheid. De Regering heeft het voornemen ten behoeve van de financiering van topsport, parastatale bedrijven een bijdrage te doen geven aan het op te richten 'Sportfonds Topsport in Suriname'.

Mevrouw de Voorzitter,

Het streven naar arbeidsmarkthervormingen zal tot uiting komen in het invoeren van de in 2017 goedgekeurde arbeidswetten, alsook in het verder moderniseren van de arbeidswetgeving. In het dienstjaar 2018 zullen aan Uw geacht College tien (10) ontwerpvetten worden aangeboden waaronder de ontwerpvet ter verbetering van de Arbeidsomstandigheden, de ontwerpvet ter instelling van het Nationaal Productiviteitscentrum, de ontwerpvet inzake Ontslag, de ontwerpvet Ouderschapsverlof, de ontwerpvet Gelijke Behandeling, de ontwerpvet flexibele werktijden, de ontwerpvet Arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd.

Ook zullen vijf (5) wetswijzigingen worden aangeboden aan De Nationale Assemblée, te weten: de wijziging van de Arbeidsgeschillenwet, de Vakantiewet, de Wet Ongevallenregeling, Wet Minimum Uurloon en de Werknemersregistratiewet. Met de aanneming van deze arbeidswetten zal de algehele herziening van de arbeidswetgeving in Suriname in lijn zijn met nationale ontwikkelingen en met internationale richtlijnen en standaarden.

De Arbeidsinspectie zal in 2018 nadrukkelijker worden ingezet om stringenter de controle te houden op de naleving van arbeidswetten.

Er zal in het dienstjaar 2018 meer aandacht worden besteed aan het stimuleren en versterken van het micro ondernemerschap en het coöperatiewezen, alsook aan de begeleiding van mensen met een beperking op de arbeidsmarkt.

In het kader van *Ease of Doing Business* zal overgegaan worden tot een *online*-systeem voor het aanvragen van werkvergunningen.

Mevrouw de Voorzitter,

Het beleidsdoel om iedere daartoe in aanmerking komende Surinamer te voorzien van een woning met duurzame leefomstandigheden en een hygiënische en veilige leefomgeving als basiszekerheid, staat recht overeind en geniet hoge prioriteit. Voor het realiseren van dit doel moeten voornamelijk de wet en regelgeving rondom huisvesting als prioriteit worden aangepakt. In verband daarmee zal een aangepast huisvestingsplan aan DNA worden aangeboden.

De hierna te noemen wetsvoorstellen zullen aan De Nationale Assemblée ter goedkeuring worden aangeboden: de Wet Housing Authority Suriname (de Wet-HAS), de Wet Garantiefonds, de Kaderwet Huisvesting, de Wet Toelating Woningbouw Coöperaties en de Wet Woning Bouwfonds.

In het eerste kwartaal van 2018 zal de implementatie van het *Low Income Shelter Programme III*, het LISP III programma, een woningbouw- en woningrenovatieprogramma bestemd voor minder draagkrachtigen, met een duur van vijf (5) jaar, van start gaan. Door het verschaffen van een zachte financiering voor de bouw of renovatie van een woning, worden betrokkenen in staat gesteld zijn of haar huisvestingssituatie te verbeteren.

Ook het binnenland zal in het LISP III programma worden meegenomen.

In het kader van sociale bescherming van sociaal zwakkeren, die door plotseling optredende verandering in leef- en werkomstandigheden vaak direct in sociale en financiële nood geraken, wordt zorggedragen voor opvang, begeleiding en ondersteuning, als overgang naar het samen werken aan verbetering van de verslechterde situatie van de 'sociaal getroffen'. Het uiteindelijke streven naar waarborging van een menswaardige kwaliteit van het leven van elk, in het bijzonder van sociaal zwakkeren en kwetsbaren in onze gemeenschap, blijft het centrale doel van het sociaal beleid, ook van het sociaal beschermingsbeleid, als integraal onderdeel hiervan.

De continuering van de uitbetaling van sociale uitkeringen, via de 'moni-karta', zal landelijk worden toegepast. Met de introductie van deze moni-karta is niet alleen de dienstverlening aan de minder draagkrachtigen vereenvoudigd, maar de moni-karta is ook een niet te onderschatten verlichting van het leven van alle dag voor de sociaal zwakkeren. Bovendien worden sociaal zwakkeren met de moni-karta ook geïntegreerd in het moderne betalingsverkeer met een eigen pinpas, zoals ieder ander! Een belangrijke stap verder naar wat in deze moderne tijd wereldwijd bevorderd wordt met het adagium *social inclusion* wat wil zeggen: het volwaardig opgenomen zijn in het grote sociaal geheel.

Mevrouw de Voorzitter,

In het dienstjaar 2018 zal verdere invulling gegeven worden aan de decentralisatie, aan de rurale ontwikkeling, aan de rurale infrastructuur en aan het human resource management. Het verder verzelfstandigen van de districten, door middel van het werven van meer-inkomsten, zal worden gerealiseerd. Er zullen stappen worden ondernomen om de burgerparticipatie te vergroten.

Er is een interim regeling Financiële Decentralisatie (S.B. 2003 no. 33). De districten beschikken over onvoldoende middelen om uitvoering te geven aan de autonome taken als vervat in artikel 47 lid 1 van de Wet Regionale Organen en de roep om meer-inkomsten voor de districten wordt steeds luider. Op basis hiervan zal de Regering voorzieningen treffen om de verdien capaciteit van de districten te vergroten. Een van de mogelijkheden ter vergroting van de districtsinkomsten is de invoering van bestemmingsheffingen. Artikel 38 lid 1 van de Wet Regionale Organen biedt de mogelijkheid om bestemmingsheffingen in te voeren, doch bepaalt tevens dat de onderwerpen ter zake waarover bestemmingsheffingen kunnen worden ingevoerd, eerst bij Staatsbesluit worden aangegeven. In dit dienstjaar zal de Regering bij Staatsbesluit overgaan tot bepaalde bestemmingsheffingen. De Regering draagt de overtuiging

dat met de invoering van bestemmingsheffingen uitvoering zal worden gegeven aan haar beleid dat gericht is op het vergroten van de financiële autonomie en de bestuurlijke capaciteit van de districten.

De verbetering van de kwaliteit van het leven van burgers in het binnenland zoals vervat in het *Integrated Rural Development Program*, zal gefaseerd worden uitgevoerd in samenwerking met relevante partners en belanghebbenden van zowel de publieke als private sector. Hierbij zullen depots worden opgezet in de ontwikkelingscentra in het binnenland waar de burgers tegen de geldige landelijke tarieven hun basisgoederen, inclusief benzine, kunnen verkrijgen.

Het ondernemerschap in het binnenland zal verder gestimuleerd en gefaciliteerd worden. De gemeenschapscentra Apoera, Atjoni, Snesikondre en Stoelmanseiland zijn als pilotprojecten opgenomen in het bovengenoemde Program, dat bij voltooiing een groot *spin-off* effect zal hebben.

Het Traditioneel Gezag wordt gerekend tot bestuurlijk instituut binnen de inheemse en tribale gemeenschappen. Middels dialoog zal nadere regelgeving met betrekking tot het traditioneel gezag worden vastgesteld.

Wat de duurzame oplossing van het grondenrechtenvraagstuk betreft, is de Regering voorstander van een gezamenlijke benadering, waarbij het streven is dat op basis van consensus een nationale oplossing voor dit vraagstuk wordt gevonden.

Mevrouw de Voorzitter,

Diverse internationale ontwikkelingen, waaronder de scherpe daling van wereldmarktprijzen voor onze belangrijkste grondstoffen, hebben duidelijk laten zien dat de duurzame ontwikkeling van ons land mede afhankelijk is van buitenlandse invloeden waar wij als klein land met een open economie, geen invloed op hebben.

Met ontwikkelingsdiplomatie kan belangrijk bijgedragen worden aan noodzakelijke economische omvorming, door gerichte inzet van onze buitenlandpolitiek in het algemeen en specifiek door gerichte diplomatieke arbeid vanuit onze posten.

Mevrouw de Voorzitter,

Ons buitenlandbeleid zal ter bereiking van de genoemde omvorming meer dan in het verleden als instrument ingezet worden ter bevordering van de duurzame ontwikkeling van ons land. In het bijzonder wordt gewerkt aan de aantrekking van *Foreign Direct Investments*, het opsporen van exportmarkten en het opsporen van gunstige markten waarvandaan wij noodzakelijke productiemiddelen en consumptiegoederen kunnen halen. Het *Ontwikkelings Plan 2017-2021* geeft een duidelijke *ontwikkelingsrichting* aan, alsook de eminente rol die ons buitenlandbeleid kan vervullen bij de realisatie van de gestelde ontwikkelingsdoelen.

Als deel van de wereldgemeenschap komen wij er niet onderuit om met andere landen en organisaties samen te werken, niet alleen vanuit het oogpunt van het bijdragen aan vrede en veiligheid in de wereld en ter bevordering van de internationale rechtsorde, doch ook vanuit het besef dat duurzame ontwikkeling slechts bereikt zal kunnen worden door onze eigen nationale inspanningen, aangevuld met strategische partnerschappen die gebaseerd zijn op wederzijds respect en voordeel.

Ik wil hierbij wederom benadrukken dat het respect voor de waardigheid van Suriname en de Surinaamse staatsburgers, de erkenning van en het respect voor onze nationale soevereiniteit en territoriale integriteit, alsmede het niet inmengen in onze interne aangelegenheden, als onvervreembare principes zullen blijven gelden in onze interactie met de rest van de wereld. Wij houden ons strikt hieraan en verwachten van anderen hetzelfde.

Tegen deze achtergrond zullen wij ons beleid van integratie in de regio en in onze hemisfeer, mede om redenen van het bevredigend benutten van onze ontwikkelingsmogelijkheden met hier aanwezige geïndustrialiseerde landen, normaal voortzetten. De intensivering van de samenwerking met onze buurlanden, inclusief de oplossing van de bestaande grensgeschillen via de weg van dialoog, alsook de samenwerking op Zuid-Zuid basis, zullen wij continueren. Wij zullen het multilateralisme en het internationaal recht onverkort blijven ondersteunen.

Mevrouw de Voorzitter,

Ook in Zuid-Amerika, op ons eigen continent, dat door onszelf is uitgeroepen tot het continent van vrede en veiligheid, van dialoog en diplomatie, heerst al bijna twee jaar politiek-maatschappelijke onrust. Delen van de internationale pers hebben mensen in ons land en de wereld doen geloven, dat als het ware Venezuela zich bevindt op de rand van een burgeroorlog door dictatoriaal bestuur van President Maduro en zijn Regering.

Andere internationale bronnen evenwel, Mevrouw de Voorzitter, zoals een delegatie van de Amerikaanse Vakbeweging en een groep van internationale *observers* uit 39 landen, alsmede onze eigen *observers* die wij erop uit hebben gestuurd, geven een ander verslag, waarin wordt aangegeven dat er geen tekenen zijn van systematisch ondemocratisch handelen van President Maduro of van een aankomende burgeroorlog.

Venezuela zou integendeel rustig zijn, met uitzondering van de hoofdstad Caracas, waar het wel hard aan toe ging tussen regerings- en oppositionele aanhangers, met name, aldus deze verslagen, vanwege de heersende schaarste en niet vanwege het dictatoriaal regeren van President Maduro. Ook rechtstreeks van Presidentiële bronnen hebben wij in augustus laatstleden vernomen, dat zaken zich politiek ten goede aan het keren zijn, nu oppositionele krachten zich ook hebben geregistreerd om mee te doen aan de uitgeschreven, belangrijke Gouverneursverkiezingen, te houden in december 2017.

De Regering van Suriname heeft de internationale gemeenschap, inclusief de CARICOM, laten weten dat Suriname geen voorstander is van buitenlandse interventie in Venezuela, nu ervaringen in de wereld ons bovendien geleerd hebben dat buitenlandse interventie geen interne problemen in een land oplost, integendeel. De ervaring in de wereld met buitenlandse militaire interventie heeft in het algemeen juist geresulteerd in grotere instabiliteit, chaos en verscheuring van het land en in verdeeldheid van het volk.

Suriname blijft zich inzetten voor het oplossen van conflicten middels dialoog en diplomatie, zodat ons continent een zone van vrede, veiligheid en vriendschap blijft. Door integratie en samenwerking kan in de onderscheiden landen vooruitgang worden bereikt. Ook in Columbia met een 52-jaar lange geschiedenis van *guerilla*-voering die meer dan 250.000 doden heeft geëist, hebben de Regering van Columbia en de verzetsorganisatie FARC dit jaar vrede gesloten en zal de FARC als politieke partij meedoen aan de algemene verkiezingen van volgend jaar. Columbia en Zuid-Amerika hebben hiermee gezegevierd met vrede en veiligheid.

Waarom zouden bepaalde krachten het dan toch nog erop willen aansturen om in Venezuela te pogen een burgeroorlog te ontketenen, terwijl met de vrede in Columbia alle interne strijd op het continent is opgelost. In dit verband mogen wij verwijzen naar de oproep van de Paus, tijdens diens recent bezoek aan Columbia, tot verzoening met de FARC rebellen. Mevrouw de Voorzitter, ook in het geval van Venezuela ziet Suriname geen andere oplossing dan die van

dialogoog en overleg voor vrede, veiligheid, vriendschap en ontwikkeling. Dit is het Surinaamse standpunt inzake Venezuela.

Mevrouw de Voorzitter,

Wij leven in een wereld die niet vreedzaam is, in tegenstelling tot wat de wereldbevolking wil: volkeren wensen rustig en vredig te leven zonder angst voor oorlog en politiek geweld. Vrede, veiligheid en vriendschap in de wereld zijn voor Suriname pilaren van de hoogste orde, om samen te kunnen bouwen aan een vreedzame wereld. Zulk een samenleving immers, maakt door dialoog integratie en ontwikkeling mogelijk tussen volkeren, landen, regio's en continenten.

Mevrouw de Voorzitter,

Oorlogsdreiging en conflict blijven helaas nog voortwoekeren en deze zijn vooral in, zeg maar, het laatste jaar, zelfs geculmineerd in nucleaire testen van lange-afstands ballistische raketten vanuit Noord-Korea, vanwege de jarenlange militaire dreiging, zoals dit land dat verkondigt, die zij zou voelen vanwege regelmatige militaire oefeningen op zee door Zuid-Korea. De wereldgemeenschap heeft al, en zelfs unaniem, via de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties laten blijken, oorlogsdreiging zeker met een nucleaire inslag, eensgezind af te wijzen. Met ons eigen streven naar vrede en veiligheid en als volwaardig lid van de volkerenorganisatie, Mevrouw de Voorzitter, blijft ook Suriname consequent via internationale podia oproepen tot bezinning bij alle direct en indirect betrokken partijen bij deze nucleaire dreiging en tot het zich onthouden van wederzijdse handelingen van militair machtsvertoon. Ook provocerende uitspraken van partijen in deze werken slechts escalerend, drijven de heersende toestand alleen maar verder op de spits en brengen de wereld letterlijk op een 'dood spoor'. Niemand zal in deze winnen; er zullen alleen maar verliezers zijn.

Mevrouw de Voorzitter,

Nog meer dan ooit is het nu zaak dat partijen van alle kanten de situatie terugbrengen naar normaal. Het is naar onze bescheiden inzichten meer dan gewenst om in internationaal verband, onder supervisie van de Verenigde Naties, politiek-diplomatiek overleg te voeren om ontspanning te brengen in de actuele verhoudingen in de Wereld.

Het was precies deze situatie na de Tweede Wereld Oorlog die de volkeren dwong om een zodanige vertrouwensbasis tussen landen, tussen de machtige landen te scheppen, dat oorlog nimmermeer een optie zou zijn, dat de Volkerenbond, gevolgd door de oprichting van de

Verenigde Naties, in het leven is geroepen. En dat, louter om vrede en veiligheid dicht bij huis te brengen. Zijn wij nu na 72 jaar weer ver van huis geraakt? Is het weer tijd om onze Verenigde Naties te herstructureren tot een meer dynamische Wereldorganisatie, die ook in dit digitale en nucleaire tijdperk in staat is nieuwe machtsverhoudingen te scheppen en machtstegenstellingen met elkaar te verzoenen, opdat vrede en veiligheid weer dicht bij huis geraken? Het is aan ons allen, aan alle landen en volkeren gelegen om deze aspiratie van volkeren door dialoog en vriendschap bewaarheid te laten worden.

Mevrouw de Voorzitter,

In de afgelopen weken zijn wij getuige geweest van de schrikbarende vernielingen die orkanen hebben aangericht en van het onbeschrijfelijke menselijke leed en de ontreddering die deze hebben veroorzaakt. Wij zijn het gewoon om jaarlijks in het orkanenseizoen de ravage te kunnen aanschouwen van orkanen in de Caribische regio en ook in de USA en in Mexico en in Midden-Amerika. Het afschrikwekkende van dit jaar was dat de kracht van de orkanen en de verwoestingen die zijn aangericht, hun weerga niet hebben gehad in de laatste honderd jaar van orkaangeweld in dit gebied.

Suriname heeft geen afwachtende houding aangenomen. Neen! Het heeft niet zitten wachten op wat eerst andere landen in deze zullen ondernemen. Suriname is vanwege menselijke solidariteit en mede in het kader van de Caribische verbondenheid in CARICOM, direct begonnen met het verlenen van noodhulp namens het Surinaamse volk. Suriname doet dat aan, met name, de zwaar getroffen eilanden Barbuda, Cuba en Dominica.

Mevrouw de Voorzitter, op deze momenten, niet ver van huis, wanneer natuurgeweld genadeloos om zich heen raast en tiert; wanneer orkanen, vulkanen, tsunami's, aardverschuivingen en andere vormen van natuurgeweld dood en verderf zaaien, dan, Mevrouw de Voorzitter, dan mogen wij God prijzen dat hij ons begenadigd is en ons een super veilig land, Suriname, heeft gegeven. Een Suriname, vrij van natuurrampen van het kaliber dat zojuist, niet ver van huis, zich weer hebben voltrokken.

Op momenten van hevige en hoge nood van duizenden medemensen om ons heen en in de wereld, houdt het denken en voelen in verschillen in rijkdom en armoede, in verschillen in huidskleur, in verschillen in religie, in verschillen in leeftijd en in verschillen in geslacht, ineens op te bestaan. Wij zijn en voelen ons dan als van nature één. De Goddelijke wil drijft ons

onverbiddelijk naar elkaar toe, precies zoals een natuurramp mensen zonder enig onderscheid meedogenloos treft.

Wij weten dat wij in Suriname ook problemen hebben: problemen van allerlei aard vooral vanwege de heersende financieel-economische omstandigheden waardoor wij genoodzaakt zijn de tering naar de nering te zetten. Het is waar dat menigeen het in de huidige situatie niet gemakkelijk en zelfs tot heel moeilijk heeft!

Het is primair onze plicht als Regering om ons volk naar hogere niveaus van welvaart en welzijn te brengen. Maar het is tegelijkertijd ook onze allerhoogste plicht als Regering om dankbaar te zijn aan onze Schepper die ons behoedt voor de allesverwoestende natuurrampen, zoals die onlangs delen van ons westelijk halfrond hebben getroffen. Juist hierom moeten wij altijd gereed staan om anderen in erbarmelijke en hulpeloze situaties direct een handje te helpen, ook al is het niet veel.

Ik dank u, volk van Suriname, via U Mevrouw de Voorzitter, voor de menselijke solidariteit die u weet op te brengen voor de medemens, zeker de medemens in hopeloze nood met de oproep om met zijn allen zuinig te zijn op dit gezegende en vredige land op Moeder Aarde. Dankbaarheid, vreedzaam samenwerken in eenheid, is onze plicht tegenover de Schepper.

Ik dank u.

Mevrouw de Voorzitter,

Staat u mij eveneens toe om de ontwerpbegroting 2018 te presenteren.

Het **totaal van de geraamde overheidsinkomsten** voor het dienstjaar 2018 bedraagt **SRD 7.181.424.000 (ZEVENMILJARD HONDERD EEN EN TACHTIG MILJOEN EN VIERHONDERD EN VIER EN TWINTIG DUIZEND SURINAAMSE DOLLARS)**.

De **geraamde uitgaven** bedragen in totaal **SRD 8.623.840.000 (ACHTMILJARD ZESHONDERD DRIE EN TWINTIG MILJOEN EN ACHTHONDERD EN VEERTIG DUIZEND SURINAAMSE DOLLARS)**.

Het saldo van de totale ontvangsten en de totale uitgaven presenteert een **tekort** van **SRD 1.442.416.000 (EEN MILJARD VIERHONDERDTWEE EN VEERTIG MILJOEN EN VIER HONDERD ZESTIEN DUIZEND SURINAAMSE DOLLAR)**. Dit tekort is gelijk aan 5,0% van het Bruto Binnenlands Product.

Nader uitgesplitst bestaan de totale overheidsuitgaven voor het dienstjaar 2018 uit:

Operationele Uitgaven ad SRD 2.964.737.000 (TWEE MILJARD NEGEN HONDERD VIER EN ZESTIG MILJOEN EN ZEVEN HONDERD EN ZEVEN DERTIG DUIZEND SURINAAMSE DOLLARS), terwijl de **Programma's** een totaal bedrag bestrijken van **SRD 5.659.103.000 (VIJF MILJARD ZESHONDERD NEGEN EN VIJFTIG MILJOEN EN HONDERD DRIE DUIZEND SURINAAMSE DOLLARS)**.

De operationele uitgaven hebben betrekking op de personeelsgerelateerde, overige operationele uitgaven en kapitaaluitgaven van de verschillende ministeries. Ten aanzien van de personeelsgerelateerde uitgaven gaat het met name om de kosten van:

- Lonen en salarissen;
- Sociale premies.

Met betrekking tot de overige operationele uitgaven wordt met name bedoeld de kosten van:

- Goederen en diensten;
- Subsidies, Bijdragen en schenkingen;
- Kantoorkosten, aanschaffingen en klein onderhoud aan gebouwen en terreinen.

De Programma's presenteren het uit te voeren beleid c.q. projecten van de regering.

Hiervan zal een bedrag van **SRD 5.504.278.000 (VIJF MILJARD VIJF HONDERD EN VIER MILJOEN EN TWEE HONDERD ACHT EN ZEVENTIG DUIZEND SURINAAMSE DOLLARS)** uit **eigen middelen, bestaande uit belastingen en niet-belastingontvangsten**, worden opgebracht.

Op begroting opgebrachte leningen en schenkingen bedragen **SRD 1.677.146.000 (EEN MILJARD ZESHONDERD ZEVEN EN ZEVENTIG MILJOEN EN HONDERD ZES EN VEERTIG DUIZEND SURINAAMSE DOLLARS)**.

Met betrekking tot de totale overheidsontvangsten voor het dienstjaar 2018 worden deze onderverdeeld in:

- **Directe Belastingen ad SRD 1.564.000.000 (EEN MILJARD VIJFHONDERD VIER EN ZESTIG MILJOEN SURINAAMSE DOLLAR)**
- **Indirecte Belastingen ten bedrage van SRD 2.014.100.000 (TWEE MILJARD EN VEEERTIEN MILJOEN EN HONDERDUIZEND SURINAAMSE DOLLAR)**
- **Niet Belasting Ontvangsten voor SRD 1.926.178.000 (EEN MILJARD NEGENHONDERD EN ZESSENTWINTIG MILJOEN EN HONDERD ACHTENZEVENTIGDUIZEND SURINAAMSE DOLLAR)**
- Het totaal bedrag aan belastingen- en niet belastingmiddelen komt neer op **SRD 3.578.100.000 (DRIE MILJARD VIJFHONDERD ACHT EN ZEVENTIG MILJOEN EN HONDERD DUIZEND SURINAAMSE DOLLARS)**.

Ik Dank U